

ድህንነታውንት ኤርትራ፡- ሃገር አብ ጅሆ!

እቲ ድህሪ ናይ ሰላሳ ዓመት ኩናት ዚተጸንበለ ምውላድ ናጻ ልኡላዊት ሃገረ ኤርትራ ብዋጋ ናይ (1) ዚተናውሐ፡ ጽንኩርን ጥውይዎይን ብረታዊ ቃልሲ፣ (2) ዓርሞሽሻዊ መስዋእቲ ናይቶም ዚበለጹ መንእሰያት ኤርትራ፣ (3) ሰፊሕ ዕንወት ሃገራዊ ቍጠባ ኤርትራ፣ (4) ከቢድ ጉድኣት ደረጃ መነባብሮ ህዝቢ ኤርትራ፣ (5) ዓቢ ዝርገት ስድራቤታዊ ህይወትን ማሕበራዊ እልሞን (fabric) ሕብረተሰብ ኤርትራ ዚተሓፍሰ ድሙቕ ዓወት ኢዩ። ኣብ ጽባሕ ናጽነት ግን፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ሕማቕ ኣጋጣሚ ኩይኑ፡ ነቲ መስዋእት ታቱ ዚድብስ ኩነት ናይ ዘመናት ሃረርትኡ ንሰላም፡ ፍትሒ፡ ልምዓትን ራህዋን ዘማልእ ደሞክራሲያዊ ስርዓተ መንግስቲ ከቕውም ኣይከኣለን።

ጥልመት ምልካዊ ስርዓት ነቲ መሰረታዊ ዕላማታት ብረታዊ ቃልሲን ዓሚቕ ሃረርታታት ህዝቢ ኤርትራ ንናጽነትን፡ ነቲ ንህዝብን ሃገርን ዘላቂ ዘሎ ተካል ሕሰም ኣስዒቡ። ሎሚ፡ ዕስራን ሽውዓተን ዓመታት ድህሪ ናጽነት፡ ኤርትራ ዚለዓለ ደረጃ መነባብሮ፡ ዚበለጸ ዓይነት ህይወትን ንቡር ሰብኣዊ ድህንነትን ዚሰፈና፡ ህዝባ ኪነብረላ ዚብህጋ ሃገር ኪትከውን ምተገብአ ነይሩ።

እቲ መንግስቲ፡ ኣሸንኳይ ዶ ነቲ ልዑል ትጽቢታት ከማልእ፡ ነቲ መሰረታዊ ጠለባት ህዝቢ'ውን ከቕርብ ኣይበቕዐን ጥራይ ዘይኩነስ፡ ነታ ሃገር ብዘንሕስያ እናረገጸ ኣብ ሕሰም ስቓይ ሸሚሙዋ ይርከብ። እቲ ስርዓት ከመይ ገይሩ ኣብቲ እከይ ስርሑ ከም ዚተዓወተ፣ ማለት፡ ሓደ ስትራተጅያዊ ጽውያ ፈጠሩ ንመላእ ሃገር ንነዊሕ እዋን ጅሆ ኪሕዝ ከም ዚኸኣለ ምርዳእ ከድሊ ኢዩ። መስርሕ ድህንነታውንት ነቲ ንኤርትራ ናብቲ ዘላቶ መንቀራቕሮ ዘምርሖ ሰንሰለት ፍጻመታት ንምርኣይን ብዚበለጸ ንምርዳእን ዘኸእል መነጻር የወፊየልና።

ድህንነታውንት (securitisation)፡ ሓደ መንግስቲ ወይ ፖለቲካዊ ተዋሳኢ (1) ህላው ንምርግጋጽ (2) ምልላይን ምምልካትን ናይ (3) ሓደ ከም ጽንኩር ወይ ዘንጠጠወ ታህዲድ ዚረእ ጉዳይ እሞ (4) ነቲ ታህዲድ ንምዝሃም ፍሉይ ኣገባባት ከም ዘድሊ ዚሕብር ኢዩ። ብስንኪ ጽንኩርነት ናይቲ ኮነታት፡ እቲ ነቲ ታህዲድ ንምብዳህ ዚውሰድ ፍሉይ ስጉምቲታት ንቡር ትካላዊ ይኹን ደሞክራሲያዊ ሰንሰለት ኣወሳስዳ ውሳነታት ወይ ሚላታት ኪኸተል ኣድላዩ ኣይከውንን። ንኣብነት፡ ዋላ'ኳ ዘይእዉጅ ይኹን እምበር፡ ኣብ ክሊ ዚተናውሐ ህጹጽ ኮነታት፡ ብግብሪ ወተሃደራዊ ግዝኣት ወይ ኣገዛዝኣ ምስግዳድ።

ዕዉት ድህንነታውንት ኣብ ሰለስተ ቀንዲ ረቓሒታት ይምርኩስ፡-

1. ነቲ ኮነት ናይ ሞትን ሕየትን ዚቕርብ ታህዲድ ንምቕናይን ነቲ ሰማዒ (ህዝቢ) ንምእማንን ሓባባሊ ክእለት (ጽውያ)፤
2. እቲ ሓደጋ ሓቂ ይኹን ኣይኹን ብዘየገድስ፡ ምቕባል ናይቲ ጽውያ ብህዝቢ፤
3. ነቲ ጽውያ ብምርዓም እሺ ኢሉ ንምምእዛዝ ዘስገደድ ዝውታረ ጸጥታዊ መሳርዕን ካልኦት ትካላትን መንግስቲ።

ንኤርትራ ብዚምልከት፡ ኣንጻር ሳልላይ ዓለማዊ ገዛኢትን ዚዓበየት ጎረቤት ሃገርን፡ ንሰላሳ ዓመታት (1961-1991) ኩናት ሓርነት፣ ስዒቡ ካብ 1998 ክሳብ 2000 ድማ፡ ኩናት ዶብ ኣካይዳ። እቲ ኩናት ዶብ፡ ኣስታት 90 % ናይ ኤርትራ ጠቕላላ ዘቤታዊ ምህርቲ (Gross Domestic Product) ኣብ 1999 ዘቕውም፡ 580 ሚልዮን ዶላር ኣመሪካ ወዲኡ፣ ነቲ ድሮ ድኹም ዚነበረ ቍጠባ ብዝያዳ ድዋዕዖዕ

አቢሉ፣ ነቲ አዐሪዩ ዘይሓወየ ቊስሊ ብምጉዳእ ሓድሽ ደም ኣፍሲሱ፣ ኣማእት ኣሸሓት ህዝቢ ኣመዛቢሉ። ኣብ መወዳእትኡ፡ እቲ ኩናት ዶብ ነቲ ክሳብ ሕጂ ዚቐጽል ዘሎ ጎበጣ ሓይልታት ኢትዮጵያ ኣብ ሰፊሕ ቦታታት መሬት ኤርትራ ኣስዲቡ።

ጎበጣ ልኡላዊ መሬት ኤርትራ ብኢትዮጵያን፡ እቲ ቀጻሊ እምቢታኣ ካብቲ ወሪራ ሒዛቶ ዘላ መሬት ኤርትራ ንምንስሓብን፡ ነቲ በቲ ስርዓት ብዛዕባ'ቲ ኣብ ልዕሊ ልኡላውነት፡ ግዝኣታዊ ምሉእነት ኩነ ድሕነት ኤርትራ ዘንጠጠወ ሓደገኛ ታህዲድ ኢትዮጵያ ዚተሃንጸ “ወግዓዊ” ጽውያ ይዕንግልን የሓይልን። ብመሰረቱ፡ ነዚ ኣብ ኣፍደገ ኤርትራ ኩድጭ ኢሉ ዘሎ ርኡይ ጸጥታዊ ታህዲድ ከም ድሉው መሳርሒ ብምጥቃም፡ ብዛዕባ ኣድላዪነት ምውሳድ ፍሉይ ስጉምቲታት ንሰማዒ ንምእማን ይኸንን ምክንያይ ንምግባር ውሑድ ጸዕሪ ዚሓትት ኢዩ። እቲ ዚተናውሐ ባህርይ ናይቲ ንሰላላ ዓመታት ዚተኸየደ ብረታዊ ቃልሲ ሓርነት ነቶም ምእንቲ ናጽነትን ርእሰ-ውሳኔን ደርማስ መስዋእቲታት ዚኸፈሉን መሪር ስቓይ ዘሕለፉን ወለዶታት ኤርትራውያን ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዘሳተፈ ኢዩ። ብመንጽር እቲ ምስቲ ኩናት ሃገራዊ ሓርነትን እቲ ንናጽነት ዚተኸፍለ ልዑል ዋጋን ዚተኣሳስር ፍሉይ መንፈስ ሰውራዊ ባህሊ፣ ልኡላውነትን ግዝኣታዊ ምሉእነትን ኤርትራ፡ እቲ ዚኸፈል ዋጋ ብዘየገድስ፡ ኪሕሎ ይግባእ።

ከም ሳዕቤኑ፡ እቲ ግዝኣታዊ ጎበጣ፡ ምስቲ ድስኩል ኩነት ናይ ‘ኣይሰላም፡ ኣይኩናት’ ተደሚሩ፡ ንትግባረ ናይቶም ንማሕበራዊ፡ ቊጠባዊ ኩነ ፖለቲካዊ እልዎ ኤርትራ ብመሰረቱ ዚቐየሩ ተኸታተልቲ ለውጥታት ንምትእትታው ዘድሊ ምቹእ ባይታ ኣንጺፉ። እቲ ካብ ኩሎም ንላዕሊ ኣዝዩ ኣዕናዊ ዚኸኑ ለውጢ ድማ፡ እቲ ንዚኸኑን ንኸሉን ግዳማዊ (ኢትዮጵያዊ) ወራር ኪምክት ዚኸእል ቀዋሚ ሰራዊት ምዕቃብ ብዚብል ምክኒት፡ ነቲ ግዴታዊ ንጡፍ ሃገራዊ ኣገልግሎት ብግብሪ ደረት-ኣልቦ ከም ዚኸውን ምግባር ኢዩ። መንእሰያት ኤርትራ መሰል ንቡር ስድራቤታዊ ኣተዓባብያ ኩነ ዕድል ላዕለዋይ ትምህርቲ ተነፊገም ጥራይ ዘይኩነስ፣ እንተላይ ኣብቲ ንገዛእ ርእሱ ጸቢቡ፡ ኣብ ትሕቲ ከቢድ ክትትልን ጥቡቕ ቊጽጽር ኣትዩ ዘሎ ዕዳጋ ዕዮ፡ ሃፊጻማ ዘለዎ ሽቕለት ስኢኖም፣ እቶም ዘይተኣደነ ጉድኣት ዚወርዶም ዘለዉ ኢዮም።

እቲ ሕማቕ ኣመሓዳድራ ናይቲ ኣዝዩ ዚኸበረ ጸጋ ኤርትራ (መንእሰይ) ዘስዓቦ ቊጠባዊ ጉድኣት ድማ፡ ነቲ ኣብተን ቀዳሞት ውሑዳት ዓመታት ናጽነት ተመዝጊቡ ዚነበረ ተስፋ ዚህብ ልምዓታዊ ግስጋስ ብምቕልባስ፡ ነታ ሃገር ናብ ዘየቋርጽ ምንቁልቋል ኣብ ምምላስ ኣበርኪቱ ኢዩ። ሃገራዊ ኣገልግሎት፡ ነቲ ኣብ መስርሕ ናይቲ ዚተናውሐ ብረታዊ ቃልሲ ሓርነት ዚዓነወ ትሕተ-ቕርጺ ኤርትራ ዳግም ንምህናጽን ነቲ ዚተረመስ ቊጠባ ብቕልጡፍ ንምብርባርን ዚዓለመ ኩይኑ፣ ኣብቲ ፈለማ እዋን፣ ንዓሰርተው ሸሞንተ ኣዋርሕ፡ ማለት ሸዱሸተ ኣዋርሕ ወተሃደራዊ ታዕሊም፡ ዓሰርተው ክልተ ኣዋርሕ ድማ ወለንታዊ ስራሕ፡ ተሓሊኑ ኢዩ ተበጊሱ። ብቐንዱ ድማ፡ ነታ ኣብቲ ብቐጻሊ ሓድሕዳውን ዘቤታውን ህውከት ዚልለ፡ ኣዝዩ ተቐያይሪ ዘባ እትርከብ፡ ዓቢ ቀዋሚ ሰራዊት ኪትውንን ዘየድልያን ዓቕማ ዘየፍቅደላን ሓዳስ ሃገር፣ ኣብ ዘድለየሉ እዋን ዘተኣማምን ዓቕሚ ነብሰ-ምክልኻል ከም ዚህልዎ ንምርግጋጽ፡ ነቲ ናይ ስዊዘርላንድ ኣርኣያ (ሞደል) ከም ኣብነት ብምውሳድ ዚተወጠነ ኢዩ።

እቲ ስርዓት፡ ንኸሉ መዋቕራት ንቡር ቊጽጽር ብምግባት፣ ነቲ ወግዓዊ ሰንሰለት እዚ ብምዝራግ፣ ጥቡቕ ሕብረተሰባዊ ክትትል ብምስራብ፣ ንመላእ ህዝቢ ኣብ ትሕቲ ጽኑዕ ሓለዎ ዘእቱ ኣወዳድባ ብምትእትታው ኩነ ሃዋህው ጥርጣረን ፍርሕን ብምስፋን፣ ነቲ ኣገባብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ኣብ መዓላ ናይ ገዛእ ርእሱ ረብሓታት መታን ከውዕል ኣዘንቢዑዎ። ምብጋስ መንእሰያት ናብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ኣብ ውሽጢ'ቲ ጽኑዕ ቊጽጽር ናይቲ ናይ ኩፖን ስርዓተ መቐኒን ዚተነጽፈ ኩይኑ፣ ብመንገዲ እቲ ምትሓዝ ወተሃደራዊ መልክዕ ናይ ትምህርቲ ኣቢሉ፣ ኣብቲ ኣጋ ዓቕመ ኣዳም

ዚበጽሑሉ መወዳእታ ዓመት ናይ ካልኣይ ደረጃ ኢዩ ዚጅምር። ሓንሳእ ምስ ተኸትቡ፡ እቶም መንእሰያት ግዜኡ ኣብ ዘይተወሰነ፣ ምስ ስድራኦምን ቤተሰቦምን ድሩት ርክብ ኣብ ዘፍቅድ፣ ኣገልግሎትን ተኣማንነትን ነቲ ስርዓት ጥራይ ኪህቡ ኣብ ዚጠልብ ኣገልግሎት ብስም ኤርትራ ተዋፊሮም ናብ ዚተፈላለዩ ኮርናዓት ናይታ ሃገር ፋሕ ይብሉ። እቲ ብዘይ ግብጽ ደሞዝ ዚሰላሰል ንጡፍ ደረት-ኣልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎት፡ መንእሰያት ተመርዕዮም ናይ ገዛእ ርእሶም ስድራቤት ከም ዘይምስርቱ፣ ርጡብ ሓዳር ከም ዘይህሉዎም ኩነ ስድርኦም ከነባብሩ ከም ዘይክእሉ ብምግባር፣ ነታ ቀንዲ ሰረት ሕብረተሰብን ሃገርን እተቐው-ም ስድራቤታዊ ኣሃዳ ዩዳኽም።

እቲ ብቐንዱ ከም ምንጨ ናይ ኮማዊ ክትትልን መሳርሒ ናይ ፖለቲካዊ ቊጽጽርን ንምግልጋል ዚዓለመ ናይ ኩፖን ቊጠባ ኤርትራ፡ ከም መግብን ነዳድን ዚኣመሰሉ መሰረታውያን ኣድለይቲ ኣቕሑ ብመቐኘን የመቐርሕ። እቲ ንህዝቢ ዘላቂ ዘሎ ቀጻሊ ሕጽረት ናይ ኣድለይቲ ኣቕሑን ኣገልግሎታትን ብመሰረቱ ሰብ-ሰርሖ ኢዩ። ብርግጽ፡ ውጽኢት ናይ ሕማቕ ኣመሓዳሪ ሃገራዊ ቊጠባ፣ ዝምቡዕ ዘቤታዊ ዕዳጋ፣ እቲ ቀንዲ ኣካል ቊጠባ ክነሱ ግብጽ ኣቐልቦ ዚሰኣነ ሕርሻዊ ጽላት ኢዩ። ተደጋጋሚ ደርቂ፡ ዘይምስላን ዘረእቲ፡ ዋሕዲ ምህርቲ ንሳዕቤናት ናይቲ ግጉይን ዘይርጉእን ቊጠባዊ ኣክያይዳ ናይቲ ስርዓት ኣጋዲዳዎ።

እዚ ኣብ ስልጣን ዘሎ ስርዓት፡ ነቲ ኣብ ጽባሕ ናይቲ ደባዊ ኩናት ዚተኸስተ ሰንፈላል ኩነት ናይ ኣይኩናት፡ ኣይሰላም፣ ነቲ ኣጠቓላሊ ሰንሰለት እዚ ብስሩዕ ኣገባብ ኣብቲ ዚለዓለ ጥርዚ ኣብ ትሕቲ'ቲ ፕረዚደንት ንምምእካል ከም ምቕእ ኣጋጣሚ ተጠቐሙ፣ ንኹሉ'ቲ ደድሕሪ ናጽነት፡ ደሞክራሲያዊ ስግግር ኤርትራ ንምፍጻም ኣድላዪ ዚነበረ ሜላዊ፡ ሓጋጋዊ ይኹን ትካላዊ መስርሓት ኣደስኪሉ። ምድስካል ሃገራዊ ባይቶ ኤርትራ፣ ዘይምትግባር ናይቲ ኣብ 1997 ዚጸደቐ ቅዋም፣ ርትዓውን ናጻን ምርጫታት ዘይምክያድ፣ ርኡይ ኣብነታት ናይ ብኸመይ ዚበለ ኣገባብ ደሞክራሲን ደሞክራሲያውነትን እቶም ቊጠባት ግዳያት ናይ መስርሕ ድሕንነታውነት ከም ዚኹኑ ኢዮም።

ከም ሓዳስ ሃገር መጠን፡ ኤርትራ ነቲ በይናዊ ውሳኔታት ምምእካል ስልጣን ንምብዳህ ዘኸእል፣ ደሞክራሲያዊ ምእዘዛን ተሓታትነትን ዘረጋግጽ ቢሮክራሲያዊ ኩነ ትካላዊ ዓቕሚ ኣይነበራን። ብሰንኩ፡ እቲ ብሕታዊ ፕረስ ተባብሮ፣ እቶም ተቐውሞ ዘርኣዩ ላዕለዎት ወተሃደራዊ መኩንናት ኩነ ሰበስልጣን መንግስቲ፡ ታሕተዎት መኩንናትን ሰብመዝን፡ ነቐፊታዊ ኣመለኻኽታ ዘለዎም ተራ ወተሃደራትን ኣባላት ግንባርን፡ ጋዜጠኛታትን፣ ብዘይ ሕጋዊ ኣገባብ፡ ብሰረት-ኣልቦ ጠቕነ ክድዓትን ምንዕዓብን፡ ብሃውራ ተኣሲሮም ኣብ ቀይዲ ኣትዮም። ኣብቲ ኣብ 2001 ዚተወሰደ ዓመጸኛ ስጉምቲ፡ እቶም ከስምዑ ዚኸእሉ ዚበሃሉ፣ ፍልይ ዚበለ ርእይቶ ዚነበሮም፣ ነቲ በይናዊ ውሳኔታት ኪጸረሩ ወይ ነቲ ሓደ-ጉድናዊ ጽውያ ከቃልዑ ዚኸእሉ ዚነበሩ፣ እቶም ቊጠባት ዚተገለፉን ብኣፎም ዚተለጉሙን ኢዮም። እቲ ኹሉ ብኣልማማ ዚተወሰደ ስጉምትታት ድማ፡ ፕረዚደንታዊ ስልጣን ንምድልዳል ዚዓለመ ኢዩ ነይሩ።

ምቕጻል መድቄስቲ ተቐዋሚ ድምጽታት በቲ ስርዓት፡ ምስቲ 'ወግዓዊ' ጽውያ ንዚኹን ዚተፈልየ ኣረኣእያን ተቐዋሚ ርእይቶን ዘለዎ ነቐፊ ከም መሳርሒ ወያነ (ኢትዮጵያ) ወይ ሲኣይኤይ (ወኪል ማእከላይ ሰለያ ኣመሪካ) እናኹነን፣ ብፍርሒ ናይ ከም ቀይድን ስቕያትን ዚኣመሰሉ ሳዕቤናት ዚድረኽ ኮማዊ ነብሰ-መመያ (self-censorship) ኪሰለጥ ጸኒሑ ኢዩ። እቲ ከምዚ ዓይነት ተርእዮ ናይ ከቢድ ድሕንነታውነት ሜላታት፣ ንነገራት ከም ጸዕዳን ጸሊምን ዝርኢ ኣዝዩ ጥሩፍ ዚኹን ፖለቲካዊ ኣጠማምታ ወሊዱ፣ ኣብ ገለ ደገፍትን ተደናገጽትን ናይቲ ስርዓት፡ ብፍላይ ኣብ ዳያስፖራ፡ ኣዕሚቕ ሰራቱ ወይ ሰራዱ ይርከብ። ኪግመት ከም ዚከኣል ድማ፡ ከምዚ ዓይነት ማኒክያን ኩነተ-ኣእምሮ፣ ንዚተሓላለኹ ጉዳያት ናብ ቀሊል ድርባዊ ኣረኣእያ ህላወ ናይ ንሳቶም ብመንጽር ንሕና ዘውርድ፣ ንክፋት ክትዕ ወይ ምቕሉል ልዝብ ቦታ ዘይህብ ኢዩ።

ብኸምዚ ኣገባብ'ዚ ድማ፡ እቲ ብደገፍቲ ናይቲ ስርዓት ዚሰላሰል መድረኻት ማሕበራዊ መራኸቢ ብዙሃን 'ኣብ-መስመር' (online) ከም ዘረጋግጹ፤ ነቲ ንኤርትራውያን ኣብ ውሽጥን ኣብ ወጻኝን ዚትንክፍ ኣቃጫጭን ሃዋህውን ናይ መጥቃዕቲ፡ ጽልእን ጥርጣረን የተባብዕ። እቲ ብማሕበራዊ መራኸቢ ብዙሃን ኪፍጸም ዚከኣል ስሙ-ስዉርነትን ቅልጡፍ ምስግጋር ሓበሬታን ንኣጅንዳ ናይቲ ስርዓት ኪሕግዝ ጸኒሑ። ብፍላይ ኣብ ከም ትዊተር ዚኣመሰሉ መስመራት፡ ምስልታት ናይ ኣብ እዋን ሓርነታዊ ኩናት ዚተፈጸሙ፤ ብጸሊምን ጸዕዳን ዚተቐርጹ ስእልታት ናይ ጅግንነታዊ ተግባራትን መስተንክር ስርሒታትን፤ ናይቲ ዘደንቕ ባህርያዊ ጽባቕ ቅርጽ-መሬት ኤርትራ ወይ ናይ ብጥንቃቄ ዚተሓርዩን ዚተኹሓሓሉን ፎቶግራፋት ናይ ከተማዊ ከባቢታት፡ ብፍላይ ኣስመራ፤ ብንግዳታትን ፍረታት-ዕዮን ዚውድስ ሓጺር ጽሑፋዊ ምግለጺታት ዚተሰነዩ፡ ብዙሕ ግዜ ምስቲ ስርዓት ዚተኣሳስሩ፡ ስእልታት ብስሩዕ ኣገባብ ብተደጋጋሚ ይዘርግሉ።

ሓደ ብዙሕ ግዜ ብስሙ-ስዉር ዚሰርሕ ንኡስ ሰራዊት ናይ 'ኣብ-መስመር' ሕሳባት፡ ነቲ 'ወግዓዊ' ጽውያን ነቲ ቦቲ ስርዓት ብዓቢ ጥንቃቄ ዚተቐርጹ ስኑዕ ክወንነትን ዘንጸባርቕ ምስሊ ናይ ሓንቲ ርግኣት፡ ሰላምን ራህዋን ዚሰፈና ሃገር ኪኸሰኸሰን ከስገድድን ይዕልም። ብኸምኡ ድማ፡ ነቲ ስርዓትን ነቲ ዚተኹሓሓለ ምስሉን 'ኣብ-መስመር' ዚድግፉ ውሑዳት ኤርትራውያን መንእሰያት ኣብ ዳያስፖራ ይኸሰቡን ይኸትቡን ኣሎ። እዚ ዘይመስል ዓወት እዚ፡ ቦቲ ዕዙዝ መቐረት ናይ ሓበንን ሓባራዊ መንነትን ናይቶም መንእሰያት፤ ምስቲ ኣብተን ዚነብሩለን ኣእንገድቲ ሃገራት ብዙሕ ግዜ ዘጋጥሞም ተነጽሎ ከኔ ቦቲ ናይ 'ተጻብኦ ታሪኽ' ዘለዎ ኣህጉራዊ መራኸቢ ብዙሃን ጎድኒ-ንጎድኑ ብቐጥታ ተሰሪዑ ዚቐርብ ተጻይ-ጽውያ ናይቲ ደረቕ ክወንነት እናተራጸመ ዚፍጠር ኢዩ። ኣብነታት ናይ ኣጥቃዒ ተገባብሮን ዘለፉን ኣብ ትዊተር፤ ምስ ዚተወሃሃዱ ዘለፉታት ንዚኹንን ንኹሉን ነቲ ህሉው ስርዓት ዚነቅፍ ዚመስል ወይ ንመዳያት ቊጠባዊ ዕብስት፡ ፖለቲካዊ ልምስት፡ ሕብረተሰባዊ ዝርገት ወይ ጽልሙት ኹነታት ሰብኣዊ መሰላት ኤርትራ ዘጉልሉ ትዊታት ልሙዳት ኢዮም።

እዚ ሽግር ናይ ኣጥቃዒ ተገባብሮ ኣብ ውሽጢ ገለ ክፋላት ኤርትራዊ ኮም ኣብ ዳያስፖራ ብሰንኪ'ቲ ኣብ ብዙሓት ዚርእይ ነቲ ኣብ መንገ ሃገረ ኤርትራ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ መንግስቲ ኤርትራ ዘሎ ፍልልያት መሚኻ ምርዳእ ዘይምኽኣል ዚፍጠር ኢዩ። መንግስቲ እቲ ኣብ ትሕቲ ሓልዮት ናይቲ፡ ምስቶም ዚበዝሑ ናይቶም ኣዝዮም ፍሉጣት ኣባላት ናይቲ ካብ ነዊሕ እዋን ዚደስከለ ማእከላይ ሽማግሌኡ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ወይ ኣብ ስደት ምህላው፡ ዳርጋ ምወት ዘሎ ህዝባዊ ግንባር ንደሞክራሲን ፍትሕን (ህግደፍ) ኣብ ስልጣን ዘሎ ስርዓት ኢዩ። እቲ ኣብ ውሽጢ'ቲ ስርዓት ኣብ ገለ ላዕለዎት ወተሃደራዊ መኩነናትን ፍሩያት ሰብመዝን ሳዕሪሩ ዘሎ ምምሽጣር፡ ምትሕብባርን ምትላልን ካብቲ ንዚፍጽሙዎ በዳሊ ተግባራት ካብ መቐጻዕቲ ናጻ ምኽን ከም ዚነቅል ዘረባ ዘድሊዮ ኣይኩነን። እዚ ድማ ብኣምሳያ ናይቲ ዚግበረሎም ቀጻሊ ምክልኻል ነቲ ስርዓት ዘለዎም ተኣማንነትን ደገፍን ዘደልድል፡ ንሓባራዊ ረብሓ ዚሰርሕ ስርዓት ኢዩ። ገለ'ውን ብምኽንያት ናይቲ ናይ ቀደም ሕሉፍ ኣበርክቶ ናይቲ ቅድሚኡ ዚነበረ (ቀዲም) ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ (ህግሕኤ)፤ ኣብ ስርዓት ህግደፍ፡ ግጉይ ይኹን እምበር፡ ዕዉር ተኣማንነት ዘንብሩ ኣለዉ። ከምዚ ዓይነት ደገፍ ዘስደምም ኢዩ፤ ብፍላይ ምስቲ ርኡይ መርትዖታት ናይቲ ቦቲ ስርዓት ዚፍጸም ተደጋጋሚ ምክልባትን ጥልመትን ህዝቢ ኤርትራ ይኹን ክድናት ናይቲ መበገሲ ዕላማታት ብረታዊ ቃልሲ፡- ናጻ፡ ደሞክራሲያዊትን ብልጽግትን ኤርትራ ንደቅናን ንመጻኢ ወለዶታትን።

እቲ ድምር ናይ ኣረመናዊ ቀስቢ፤ ዝውታረ ናይ ሓያልን ኣድማዕን መሳርሒታት መመያ(censorship) ከኔ ስርጭት ናይ ሓሶት ሓበሬታን ኣደናጋሪ መግለጽን፤ ክትትልን ቊጠርን መርበብ ኢንተርነት፤ ተደጋጋሚ ምዕጋት መርበብ ማሕበራዊ መራኸቢ ብዙሃን፤ ንዚኹንን ንኹሉን ተጻይ ጽውያታት ንምድቋስን ንምጥፋእን ይሰርሕ። ክወንነት ኹሉ ግዜ ቦቲ 'ወግዓዊ' ጽውያ ናይቲ ስርዓት ጥራይ

ይግለጽ፣ በቲ ቀዳምነታቱ፣ ረብሐታቱን ንዕኡ ዚርአዮ ጸጥታዊ ስግኣታትን ድማ ይቕረጽ። ዚኹን ተቃውሞ፣ ዘይምስምማዕ ይኹን ነቐፊታ ብጭካነ ይድቁስ። እዚ ኹሉ ድማ፣ ነቲ ኣብ መንጎ ድሕነት ሃገርን ድሕነት ስርዓትን ዘሎ መስመራት ፍልልይ ውጅብርብር የብሎ።

ኣብ ክወንነት፣ ኣብ መንጎ ድሕነት ሃገር ኤርትራን ድሕነት ናይቲ ስርዓትን መሰረታዊ ፍልልይ ኣሎ። ይኹንምበር፣ እቲ ኣብ መንጎ ሃገርን ስርዓትን ዘሎ ፍልልይ ብዕላማ ሓደን ዘይፈላለን ንምምሳል ጽልግልግ ከም ዚብል ይግበር። ነቲ ጽልግልግ ብዚለግል ደረጃ ብምምዘማዘ፣ ኣብ ኣገልግሎት ነብሱ ዕቃብ ናይቲ ስርዓት፣ ብእኡ ኣቢሉ ድማ ነቲ ንዕኡ ዘጋጥሞ ‘ታህዲዳት’ን ‘ሓደጋታት’ን ከም ጉዳይ ድሕነት ሃገር ኤርትራ ገይሩ የቕርብ። ካብዚ ዚተላዕለ፣ እቶም ታህዲዳት ብቕልጡፍ፣ ብጭካነን ብዘይን ንሕስያን ኪግጠሙ ኣለዎም።

እታ ኣብ መስንጥቕ ናይ ክልተ ዘይርጉእ ተቐያያሪ ዘባታት ቀርኒ ኣፍሪቃን ሓውሲ ደሴት ደቡብ ዓረብን እትርከብ ኤርትራ ብተጻባእቲ ዚቕጽራ ወይ ተጻባእቲ ዚተገብራ ጎረባብቲ ብቐጥታ ዚተኸበት ኢያ፡- ጂቡቲ፣ ኢትዮጵያ፣ ሱዳን፣ የመን። ኪኖ እቲ ናይ ቀረባ ከባቢ ኣ፡ ኤርትራ ሎሚ፣ ልክዕ ከምቲ ኣብቲ እዋን ቃልሲ ምእንቲ ርእሱ-ውሳነ፣ ኣህጉራዊ ተነጽሎ ኣጋጢሙዋ ኣሎ። ይኹን እምበር፣ ኣብ መንጎ ክልቲኡ ኮነታት ዓቢ ፍልልይን ኣገዳሲ ፍሉይነትን ኣሎ። ተነጽሎ ኤርትራ ኣብ እዋን ፖለቲካውን ብረታውን ቃልሲ ንርእሱ-ውሳነ በቲ ኣህጉራዊ ኮም ተስገዲዱ ዚነበረ ኪኸውን እንከሎ እዚ ህሉው ተነጽሎ ግን በቲ ናይ ገዛእ ርእሳ መንግስቲ ዝተደፋፍአ ኢዩ። ብርግጽ፣ እቶም ቀንዲ ደረጃቲ ናይዚ ህሉው ተነጽሎ ኤርትራ እቶም ዘቤታዊ ተግባራትን ግዳማዊ ሜላዊ መልሱ-ግብርታትን ናይቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ስርዓት ኢዮም። ነቲ ‘ዕላማ ዚምቐእ’ ስትራቴጂያዊ ውሳኔ ነቲ ስርዓት ብዘይ ክትዕ፣ ብዘይ ትንታነ፣ ብዘይ ተሓታነት፣ ብዘይ ገምጋም ናይ ሳዕቤን፣ ከም ዚተራእዮ ንኪውስን የፍቅደሉ። እዚ ስርርዕ ዚ፣ ምስቲ ኮሎ ትርጉም-ኣልቦ ቅልበሳታት ሜላ፣ ጎዳኢ ጥልየታት፣ ኣረሚናዊ መድቁስቲ፣ ንውሽጣዊ ፖለቲካ ኤርትራ ሕንፍሽፍሽ ከእትወሉ እንከሎ እቲ ግዳማዊ ሜላ ድማ፣ ብሰሪ’ቲ ኣብ ውሽጢ’ቲ ፖለቲካዊ ኣካል ኤርትራን ኣብታ ሃገርን ቀጻሊ ኮነተ ውጥረት ዚዘርእ ዘይምዕሩይ ውሳኔታት ዚግኹኑ ተኸታተልቲ ዕድላት የንጸባርቕ።

ንተነጽሎ ኤርትራ ብዚምልከት፣ እቲ ተኣሊሙ ንህዝቢ ዚሸየጥ ጽውያ፣ ብሓቂ፣ ነቲ ክወንነት ይኹን ነቲ እሙት ተራ ናይቲ ስርዓት ኣየንጸባርቕን ኢዩ። ኣብ ክንድኡ፣ ታሪኻዊ ተዘክሮታት ናይ ተነጽሎን ብዕላማ ዳግም ምቕልቃሉን መበገሲ ብምግባር፣ እቲ ስርዓት ነቲ ኣህጉራዊ እገዳ ከም ምኽኒት ዘይብሉን ዘየድልን ተግባራት ናይ መጥቃዕቲ ኣንጻር ኤርትራ ገይሩ ይገልጹ። ብርግጽ፣ እዚ ምጉት’ዚ ፍርቂ ቀቂ ኣለዎ። ብዓይኒ ፍትሕን ርትዓውነትን፣ ብመንጽር ቻርተር ሕሃን ኣህጉራዊ ልሙድ ሕግን፣ እቲ ኣንጻር ኤርትራ ዚተወስደ እገዳ ብሓቂ ፈልዩ ዘጥቅዕ፣ ዘይምኽኑይን ዘየድልን ኢዩ፤ ብርግጽ ግን ዘይተደፋፍአ ኣይኩንን። የግዳስ፣ ኣብ ልዕሊ ሓንቲ ሃገር፣ ምስ ጎረቤት ንዘጋጠመ ርኡይ ደባዊ ግጭት ምእማን ብምእባይን መርትዖ ብዘይብሉ ክስታት ደገፍ ንኣሸባሪ ጉጅለ ብምውንጃልን፣ እገዳ ምግባር፣ ኣብ ልዕሊ እታ ኣህጉራዊ ሕገ ብግልጺ እትጥሕስ፣ ውዕላዊ ግዴታ ኣ ምፍጻም እትኣቢ፣ ልኡላዊ መሬት ጎረቤታ ብቕሉዕ እትጎብጥ ካልእ ሃገር ተመጣጣኒ ስጉምቲታት ዘይምውሳድ፣ ብርግጽ ድርብ መለክዒታት ምዘውታር ኢዩ። ብተወሳኺ፣ እቲ ስርዓት፣ ልክዕ ከምቶም ተጻባእቲ ጎረባብቲ ስርዓታት፣ ነቲ “ጸላእ ጸላኢ ዳርጋ ፈታዊ” ዚብል ግጉይን ኣርሒቕ ዘይጥምትን ሜላ ብምኽታል፣ ብዋጋ ዘባዊ ርግኣት፣ ንናይ ሓድሕድ ፖለቲካውን ብረታውን ተቃዋምቲ ጉጅለታት ከም ዚድግፍ ኪፍለጥ ይግባእ።

ብዚኹን፣ ኣህጉራዊ እገዳታት ዘየድምዑ መሳርሒታት ግትኣት ምኽኒምን ኣብ ልዕሊ’ቲ ህዝቢ ዘይመጣጠን ጽዕነት ከም ዘንብሩን ብተደጋጋሚ ተረጋጊጹ ኢዩ። ብግልባጡ፣ ነቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ስርዓት ከም መበጀዊ ናይ ሳዕቤናት ፖለቲካዊ ጌጋታቱን ሕማቕ ቍጠባዊ ኣክያይዳኡን ዘገልግል

ጠቃሚ መዳይ አለዎም። ከንዲ ዚኹነ፡ እቲ ስርዓት ነቲ ቀጻሊ ሕጻራታት ናይ መሰረታዊ-ያን ተደለይቲ ኩነ ኣድለይቲ ኣቕሑን ኣገልግሎታትን፤ ነቲ ቍጠባዊ ልምዓትን ማሕበራዊ ግስጋስን ኣልሚሱ ዘሎ ስእነት ርእሰማልን ግዳማዊ ቀጥታዊ ወፍርን፤ ከም ሳዕቤናት ናይቲ ተጻባኢ ኣህጉራዊ እገዳታትን ከም ታህዲድ ንድሕነትን ራህዋን ኣርትራ ገይሩ ይሸጦም።

ስለዚ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ብመንገዲ ተደጋጋሚ ጽውያታት፡ ሕጂ'ውን ከም ቀደሙ፡ 'ሓድነቱ' ከደልድልን ናብቲ ዳርጋ ጽውጽዎያዊ 'ርእሰ-ምርኩሳ' ኪምለስን ይጽዎዕ፤ ዓቢ ጻዕሪ ኪገብርን ደርማስ መስዋእቲ ኪኸፍልን ይግደድ ኣሎ። ብመፈለምታ ኣብ እዋን ሓርነታዊ ቃልሲ ብሰሪ ስእነት እኹል ኣህጉራዊ ደገፍ ካብ ኣድላዪነት ዚተላዕለ፡ ርእሰ-ምርኩሳ፡ ብቐንዱ ምስቲ ክምህ ዘይብል ቈራጽነትን ምሕዝነትን ኣብ ጽላል እቲ ልዑል ኤርትራ ሃገራዊ መንነት፡ ናጽነት ኣብ ምጭባጥ ሓጊዙ። ብመሰረት ግጉይን ብፍላጥ ዚተገብረን ዝንገቦ ናይ መትከል ርእሰ-ምርኩሳ፡ ክቱባት ሃገራዊ ኣገልግሎት፡ ብስም ምህናጽ ሃገር፡ ኣብ ስራሓት ምህናጽ ትሕተ-ቅርጺ ወይ ኣብ ዕደና፡ ብዘይ ዋላ ነቲ ብዚተሓተ ዘድሊ መቐኝን ኩፖን ዘዩኸፍል ግቡእ ወይ ብቐዕ ደሞዝ ተዋፊርም። ኣብዚ ዘመነ ምዕቡል ኢንዱስትሪያዊ ስነኪነት (technology)፡ እቶም ክቱባት ኣብ መወዳእታ ዘዩብሉ፡ ሕቕ ዚሰብር፡ ብርቱዕን ጽዑቕን ኣካላዊ ጻዕሪ ዚሓትት ዘዩርብሕ ጉልበታዊ ስራሓት ከም ዚለፍዑ ይግበር። ኣሰቃቂ ክወንነት ብመንጽር'ቲ ኣዝዩ ኣኸላቢ ዕደናታት ወርቅን ፖታሽ! ብዘይ ዚኹነ ግሉጽነት ወይ ተሓታትነት ኣብቲ ናይታ ሃገር መንግስታዊ ፋይናንስ፡ እቲ ኣታዊታት ናይተን ዕደናታት ዚተሓሳስቦ ዩብሉ ዋላ ኣብ መዓላ ረብሓ ናይታ ሃገርን ህዝብን ኣይውዕል።

እቲ መሪር ክወንነት ናይዚ ተስፋ ዘይብሉ ስርዓት ኤርትራ ጃምላዊ ስደት፡ ብፍላይ ናይ መንእሰያት፡ ደራሹ፤ ብዙሓት ግዳያት ናይ ሰብኣዊ ፍልስትን ባርነትን ኣብ ሰሜን ኣፍሪቃ፤ ናይ ምህርቲ ኣካላት ኣብ ሲናይ፤ ናይ ሞት ኣብ ምድረበዳ ሳሃራ፤ ናይ ጥሕለት ኣብ ማእከላይን ቀይሕን ባሕርታት፤ ከይኖም። ነዚ ዓይነት ሓደጋታት ዘድፍር ውሳኔ ሰራሪ ምርጫ ዚኸውን እቲ ኣማራጺ ካብኡ ኣመና ዚኸፍኡ ምስ ዚኸውን ጥራይ ኢዩ። እቲ ካብ ብዝሒ ናይቶም ካብ ኤርትራ ብከም ምስቓይ፡ ስቅያትን ቀይድን ዚኣመሰሉ ምክንያታት ዚሃድሙ ሰባት ዚቐርብ ብሃር ጸብጻባትን እናዛዩደ ዚመጽእ መርትዖን፡ በቲ ስርዓትን ደገፍቱን ብኣሉታ፡ ብስንብታ ወይ ነቲ ወቐሳ ናብ "ካልኦት" ብምዝባል ኢዩ ዚምለስ። እቲ 'ወግዓዊ' ጽውያ ናይቲ ስርዓት፡ ሓላፍነት ናይቲ ስእነት ግስጋስ ይኹን ክወንነት ናይቲ ኣብ ልዕሊ ኤርትራን ህዝባን ዚወርድ ማእለያ ዘይብሉ ስቓይ ንከም ኣመሪካ፡ ሕቡራት ሃገራት ወይ ወያነ ዚኣምሰሉ ንድሕነት ኤርትራ ዚህድዱ ናይ ግዳም ተጻባኢቲ ኣካላት የስክም። ኣብቲ ንመንቀራቕር ኤርትራ ብግዳማዊ ጠንቅታት ዚገልጽ ዘዩጻርጽ ኣቀራርባ፡ እቲ ሰኪዔት ናይ ወቐሳ ኣብ 2018 እንተላይ ንኣዴታትን ናይ ቀረባ ኣባላት ስድራቤትን ናይቶም ክቱባት ከም ኣተባባዕቲ ህድማ ንምሕዋስ ብዝያዳ ስፍሓት ተዘርጊሑ ኣሎ።

ከም ህዝቢ፡ ኤርትራውያን፡ ብፍላይ ኣብ ዳያስፖራ፡ ብክፉት ልዝብ ናብ ዕርቅን ሓድነትን ዘምርሕ መንገዲ ከናድዩ የድሊ። እቲ ድምር ናይቲ ንዓሰርተታት ዓመታት ዚኸደ ቀጻሊ ግዳማውነትን ጥሩፍ ፖለቲካውነትን ሽግራት ኤርትራ፤ በቲ ዘይፋርግ ጽውያ ናይቲ ስርዓት እናተገንገለ፤ መፍቶት ናይቲ ኣብ ህሉው ስርዓት፤ ተጠርኒፉ ኣብ ውሁድ ኣወንታዊ ስራሕ ኪሰማማዕ ዘይክእል፤ ዚተመቓቐለ፡ ዚተፈናጨለን ዚተተፋነን ዳያስፖራ ወሊዱ። ዋላ እቶም ብዝያዳ ኣክብሮታዊ ተገባብሮን ምቕሉል ልዝብን ዚውሰዱ ዚነኣሱ ስጉምትታት፡ ንናይ ቀደም ቅርሕንቲታት ኣብ ምሕዳግን ቍስልታት ኣብ ምሕዋይን ኪሕግዙ ይኸእሉ ኢዮም። ንሕና ከም ህዝቢ ኣብ ሓባራዊ መረዳእታን ሓባራዊ ክብርታትን ዚተመስረቱ ድንድላት ብምህናጽን ኮማዊ ምትእስሳርና ብምድልዳልን፤ ኩነታትና ክንፈልጥ፡ ዋንነት ሎሚና ክንሕዝ፡ መጻኢና ክንምንዘዕ ግዜኡ ኣኺሉ ኣሎ።